

COMMUNICATION STUDIES. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 808.1:81:004.8

[https://doi.org/10.31548/philolog14\(4\).2023.08](https://doi.org/10.31548/philolog14(4).2023.08)

Штучний інтелект і літературне редагування медіатекстів: точки біфуркації

Світлана ХАРЧЕНКО

доктор філологічних наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

03041, Героїв Оборони, 15, Київ, Україна

<http://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Introduction. Статтю присвячено використанню штучного інтелекту в медіа, адже низка інформаційних агенцій, медіа застосовують його для виконання різноманітних завдань. З'являються документи, що встановлюють для редакцій та медіа етичні стандарти та принципи, які застосовуватимуть у роботі зі штучним інтелектом, або містять перші рекомендації щодо використання штучного інтелекту (зокрема, генеративного) в освіті й наукових дослідженнях. Визнано, що штучний інтелект відкриває нові можливості, але й водночас несе значні загрози. Наскільки штучний інтелект можна використовувати в медіа, зокрема для перефразовування і/або редагування текстів (зокрема прози для дітей), досі не вивчено.

Methods. У дослідженні використано низку загальнонаукових та лінгвістичних методів. Зокрема, методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції, описовий метод застосовано для обґрунтування теоретичної бази дослідження та узагальнення власних спостережень. Експериментальний метод використано, щоб перевірити можливості окремих наявних інструментів на основі штучного інтелекту для перефразовування і редагування текстів і з'ясувати, наскільки якісним є вторинний (перефразований) і/або відредагований за допомогою цих інструментів текст.

Results and discussion. Аксиоматичним є твердження, що редагування чи саморедагування потребує будь-який текст. Безсумнівно, що сучасні технології з використанням штучного інтелекту полегшують роботу редактора, заощаджуючи дорогий час. Спостережено, що українськомовний сегмент додатків і програм для роботи з текстом розвивається, а їхні розробники анонсують, що ці інструменти не тільки помічають мовні помилки, але й перефразовують текст, аналізуючи контекст, зберігаючи зміст і навіть пропонуючи кілька стилістичних варіантів. Визначено, що 1) наявні технології перефразовування не досконалі, їх не можна беззастережно використовувати як один із творчих методів редагування текстів; 2) алгоритми перефразовування / редагування текстів не здатні розуміти контекст події та комунікативну ситуацію, розрізняти пряме і переносне значення (наприклад, перифрази), враховувати психолінгвістичні характеристики тексту (як-от: у прозі для дітей), не знають синонімії синтаксичних одиниць тощо. Розглянуто й етичні аспекти використання технологій на основі штучного інтелекту. Зауважено, що додатки і програми для роботи з текстом – інструменти, які можуть допомогти впоратися з певними завданнями, але не можуть замінити людину-редактора, зокрема її відчуття слова, стилю, тональності тексту, її креативність, навички вирішення проблем і здатність до критичного мислення.

Ключові слова: комунікативна ситуація, штучний інтелект, медіатекст, мова медіа, перефразовування, редагування, перифраз, синтаксична одиниця, мова прози для дітей, етика.

Актуальність (Introduction). Штучний інтелект (далі – ШІ) уже досить надійно ввійшов до повсякденного життя, і ми навіть не звертаємо увагу на функції авто виправлення або автопідказок, уводячи текст на комп'ютері / смартфоні або пишучи електронного листа, на рекомендації в соціальних мережах тощо. А за останні кілька років інструменти штучного інтелекту стали популярними в різних галузях, і медіа не стали винятком.

Штучний інтелект використовують, щоб виконувати різноманітні завдання. Він відкриває нові можливості, водночас викликаючи значні перестороги. Чи всі технологічні інновації ведуть до прогресу, чи замінить ШІ людину з її креативністю, з її розумінням етичних норм тощо – над цими і багатьма іншими питаннями розмірковують науковці, практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review).

© С. Харченко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 4, 2023

Незважаючи на те, що використання штучного інтелекту в різних галузях відносно молодий напрям дослідження, у публічному й науковому дискурсах наявні вже праці, де розглядають як загальнотеоретичні питання, так і практичні аспекти. Однак істотно переважають праці, присвячені саме практичним аспектам.

Розглядаючи особливості використання ШІ в освіті, науковці передусім вбачають у ШІ помічника для студента у вивченні навчального матеріалу та його закріпленні, аналітика в збиранні інформації під час виконання вправ, що викликають певні труднощі, помилки та значні витрати часу. Крім того, проаналізувавши одержану інформацію, ШІ може надавати звіт викладачеві, на підставі якого викладач коригуватиме свій курс, аби його покращити (Візнюк, Буглай, Куцак, Поліщук & Киливник, 2021). Використання систем ШІ в організації освітньої діяльності дозволить вишам розробляти індивідуальні профілі навчання студентів, що, припускають, значно підвищить рівень їхніх знань та їхню успішність (там само, с. 17). Актуальність проблеми використання ШІ в освіті поза сумнівом (наприклад, Леонтьєва, 2022), бо стосується всіх без винятку галузей знань й освітніх ступенів, а згодом і неформальної освіти, освіти впродовж життя. Крім того, через конкуренцію з боку штучного інтелекту, здатного створювати новинний контент і виконувати рутинну журналістську працю, обґрунтовують і потребу посилити загальнотеоретичну та аналітичну підготовку майбутнього журналіста (Яблонська, 2017).

Одне із питань, що його також досліджують науковці, – обопільний зв'язок між людиною і штучним інтелектом та взаємовплив на їхніх розвиток.

Колективне дослідження «Впевненість людини в штучному інтелекті та в собі: еволюція та вплив впевненості на прийняття порад ШІ» (Chong, Zhang, Goucher-Lambert, Kotovsky, Cagan, 2021) показало, що людська самовпевненість керує рішеннями (не)прийняти пропозиції ШІ, а індивідуальний досвід під час прийняття рішень за допомогою ШІ впливає на впевненість людини.

Результати також показують, що самовпевненість людини, а не її довіра до ШІ, керує рішенням (не)прийняти пропозиції ШІ. Крім того, ця розвідка показує, що люди часто неправильно приписують провину собі та потрапляють у зачароване коло, покладаючись на неефективний ШІ.

У відносинах між людиною і ШІ гостро стоїть питання, чи замінить ШІ людину, зокрема журналіста у створенні новинного контенту. Поки автори дають позитивну для людини відповідь: не замінить. Розмірковуючи, наприклад, над перевагами залучення штучного інтелекту для оптимізації дизайнерських процесів у сфері медіа зазначають, що всупереч поширеній думці, машинний інтелект не є методом, який може повністю замінити окремого дизайнера, але він здатний допомогти людям досягти мети та зробити проєктування більш керованим та рентабельним, адже саме емпатія як один із найважливіших елементів у дизайні, дає змогу дизайнерам налагодити комунікацію з користувачами та зрозуміти їхні проблеми та цілі (Шашенко, с. 172). Не може замінити ШІ і ChatGPT і коректора, і редактора, бо чат не має відповідного досвіду й не відчуває (не)доцільності виправлень у кожній конкретній ситуації, і він не розуміє, що таке авторський стиль, якщо ми не «згодували» перед тим йому весь корпус текстів цього автора й не навчили вправно імітувати його стиль, або якщо книгу написано у невластивій авторові стилістиці (Романцова). Проте застосування автоматизованих інтелектуальних систем допомагає виданням оптимізувати роботу журналістів, спростити збір та опрацювання великих обсягів інформації, сприяє персоналізації контенту та оперативному розміщенню інформації одночасно на всіх платформах видання (Васьківська, 2022; Нановська 08.09.2023).

В іншій науковій розвідці проаналізовано представлення ШІ і ChatGPT у заголовках медіа, тобто як про новітні технологічні досягнення в галузі штучного інтелекту повідомляли громадськості (Roe & Perkins, 2023), адже медіадискурс відіграє основну роль у формуванні суспільного (не)сприйняття ШІ.

Результати показують, що наявне складне й часом парадоксальне зображення штучного інтелекту загалом і ChatGPT зокрема, а також інших великих мовних моделей (LLM), що медіареєнтрації штучного інтелекту часто є сенсаційними та мають тенденцію більше зосереджуватися на попередженнях і застереженнях для читачів. Це дослідження спонукає до роздумів про практику ЗМІ у Сполученому Королівстві та спонукає до подальшого вивчення впливу соціальних, культурних і політичних контекстів на реєнтрацію ШІ в період технологічних змін.

Звертають увагу науковці і на те, що досягнення ШІ створюють і нові серйозні ризики щодо (не)збереження конфіденційності, що загрожує цілісності та надійності цифрових медіа, зокрема цифрового відео, через синтез гіперреалістичних зображень і відео, тобто дипфейків. (Khormali & Yuan).

Міжнародна організація зі стандартизації випрацювала документ ISO/IEC TR 24028:2020 «Інформаційні технології. Штучний інтелект. Огляд надійності штучного інтелекту», у якому описано підходи до встановлення довіри до систем ШІ через прозорість, пояснюваність, керованість тощо; інженерні підводні камені та типові, пов'язані з ними загрози та ризики для систем штучного інтелекту разом із можливими техніками та методами пом'якшення; підходи до оцінки та досягнення доступності, стійкості, надійності, точності, безпеки та конфіденційності систем ШІ.

З'являються документи, які для редакцій та медіа пропонують / устанавлюють етичні стандарти і принципи, що їх застосовуватимуть у роботі зі ШІ / генеративним ШІ.

Репортери без кордонів (RSF) і 16 партнерських організацій оприлюднили Паризьку хартію про штучний інтелект і журналістику, де зазначають: «Соціальна роль журналістики та медіа — як надійних посередників для суспільства та окремих людей — є наріжним каменем демократії та розширює право на інформацію для всіх. Системи ШІ можуть значно допомогти медіа виконати цю роль, якщо тільки їх

використовуватимуть прозоро, чесно та відповідально в редакційному середовищі, неухильно дотримуючись журналістської етики» (<http://surl.li/pkdad>). Як результат — визначено 10 фундаментальних етичних принципів для захисту цілісності новин та інформації в епоху штучного інтелекту, коли ці технології готові змінити медіаіндустрію, з-поміж яких: етика повинна керувати технологічним вибором у ЗМІ; людська діяльність і надалі центр редакційних рішень; медіа повинні допомогти суспільству впевнено розрізняти автентичний і штучний контент; видання мають брати участь у глобальному управлінні ШІ та захищати життєздатність журналістики під час перемовин із технологічними компаніями. Підписанти хартії також нагадують, що медіа завжди відповідають за опублікований зміст.

ЮНЕСКО надало перші рекомендації щодо використання генеративного штучного інтелекту в освіті й наукових дослідженнях, де визначено низку суперечливих етичних і політичних питань як щодо ШІ загалом, так і щодо генеративного ШІ, зокрема 1) обговорено кроки та ключові елементи, які необхідно розглянути, намагаючись регулювати генеративний ШІ на основі підходу, орієнтованого на людину, — такого, який забезпечує етичне, безпечне, справедливе та вагоме використання; 2) запропоновано заходи для розроблення погоджених, комплексних політичних рамок, щоб регулювати генеративний ШІ в освіті та дослідженнях; 3) розглянуто можливості творчого використання генеративного ШІ під час розроблення навчальних програм, навчанні, у навчанні та дослідницькій діяльності, а також 4) спрогнозовано довгострокові наслідки використання генеративного ШІ для освіти та досліджень (Miao & Holmes, 2023). Позитивним у цих рекомендаціях є і людиноцентричний підхід до використання генеративного ШІ.

Зазначимо, що в Україні схвалили концепцію розвитку технологій штучного інтелекту як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень (Про схвалення..., 2020). Передбачають, що технології штучного інтелекту повинні сприяти трансформації

економіки, ринку праці, державних інституцій та суспільства в цілому, а їх використання сприятиме зменшенню обсягу витрат, підвищенню ефективності виробництва, якості товарів і послуг. Однак концепція поки не знайшла втілення в конкретних кроках.

Мета (Aim) розвідки – дослідити потенційні переваги і недоліки інструментів штучного інтелекту для перефразовування і/або редагування медіатекстів, прози для дітей.

Методи дослідження (Methods of research). У дослідженні використано низку загальнонаукових та лінгвістичних методів. Зокрема, методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції, описовий метод застосовано для обґрунтування теоретичної бази дослідження та узагальнення власних спостережень. Експериментальний метод використано, щоб перевірити можливості окремих наявних інструментів на основі штучного інтелекту для перефразовування і редагування текстів і з'ясувати, наскільки якісним є вторинний (перефразований) і/або відредагований за допомогою цих інструментів текст.

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research). Аксиоматичним є твердження, що редагування чи саморедагування / коректури потребує будь-який текст. Використовуючи алгоритми машинного навчання, обробку природної мови та інші передові методи, журналісти тепер можуть автоматизувати деякі свої завдання й оптимізувати робочий процес. Сьогодні найчастіше штучний інтелект використовують у медіа для граматичної і стилістичної корекції тексту, автоматичної генерації контенту і штучної музики, покращеного пошуку зображень та відео, розпізнавання фейкових новин та дипфейків, модерації контенту тощо (Васьківська, 2022, с. 6.2.109; Нановська 08.09.2023), застосовуючи різні сервіси, наприклад, щоб:

- написати текст – ChatGPT, Google Bard, Copilot та ін.;
- корегувати тексти – LanguageTool, OnlineCorrector, Grammarly, ChatGPT та ін.;
- перефразувати текст – NeuralWriter, Word Count, Smodin,

Paraphraser, Spinner Chief та ін.;

- розшифрувати аудіо – Odrey, Google Docs, Transcribe by Wreally, SpeechText.AI, SpeechTexter та ін.;

- створити відео – Runway, Pika, Google VideoPoet та ін.;

- озвучити відео – Speechify, LANDR, Descript та ін.;

- зробити субтитри – Captions, VEED.IO, Vido.ai та ін.;

- перевірити текст на ШІ-технології – GPT-2 Output Detector, GPT Radar, Hive Moderation, AI Text Classifier та ін.

Зрозуміло, що кожен сервіс має як переваги, так і недоліки, розгляд яких можливий у подальших дослідженнях.

Зосередимо свою увагу тільки на тих окремих сервісах, за допомогою яких є можливість корегувати (LanguageTool, OnlineCorrector, базові, безкоштовні версії) і перефразувати (Quillbot, NeuralWriter, Smodin, Paraphraser.io) українськомовні тексти, використовуючи для цього медіатексти, опубліковані на сайтах Цензор.НЕТ, «Українська правда» і тексти для дітей (уривки з книги Нестайка В. З. «Дивовижні пригоди в лісовій школі. Сонце серед ночі. Пригоди в Павутинії». (Київ : ВД «Школа», 2022. 208 с.) і Керрола Льюїса «Аліса в Країні чудес» (Carroll, Lewis. Alice's Adventures in Wonderland. E-book, Project Gutenberg, 1991)).

Виправлення помилок у тексті — обов'язковий етап редакційного опрацювання тексту перед тим, як його опублікувати. Адже навіть досвідчені редактори можуть пропустити літеру чи кому або не зробити проміжок між цифрою й одиницею вимірювання, використати дефіс замість тире тощо. І хоч такі помилки не впливають на розуміння самого тексту, вони псують імідж медіа, знижують рівень довіри до них поміж користувачами.

Щоб протестувати інструменти перевірки грамотності тексту і виправлення помилок, скористалися текстом, опублікованим 01.09.2023 в інтернет-виданні Цензор.НЕТ:

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книжок та чотири бібліотеки, - Міськрада. ФОТО

За попередньою інформацією 50% бібліотечного фонду Маріуполя згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські".

Про це повідомляє [Цензор.НЕТ](https://censor.net) із

© С. Харченко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 4, 2023

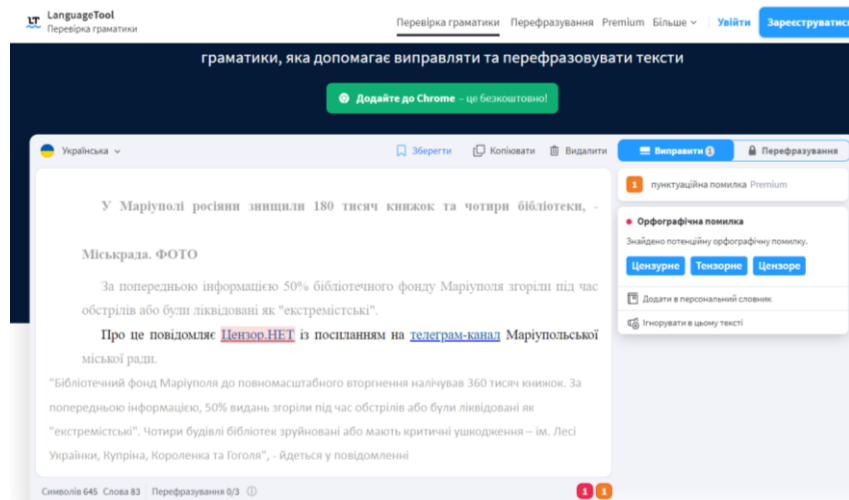
посиланням на [телеграм-канал](#) Маріупольської міської ради.

"Бібліотечний фонд Маріуполя до повномасштабного вторгнення налічував 360 тисяч книжок. За попередньою інформацією, 50% видань згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські". Чотири будівлі бібліотек зруйновані або мають критичні ушкодження – ім. Лесі Українки, Купріна, Короленка та Гоголя", - йдеться у повідомленні (<https://censor.net/ua/p3440951>).

LanguageTool (<https://languagetool.org/uk>) – мовний інструмент (підтримує 30+

мов), розроблений, щоб допомогти користувачам покращити свої навички письма, зокрема перевірити орфографію, стилістику і граматику. Наявна й функція перефразовувати тексти. Безкоштовна версія має обмеження: перевіряє до 10 000 символів за раз без розставлення ком та іншої пунктуації.

Приклад коректури / редактури від LanguageTool:

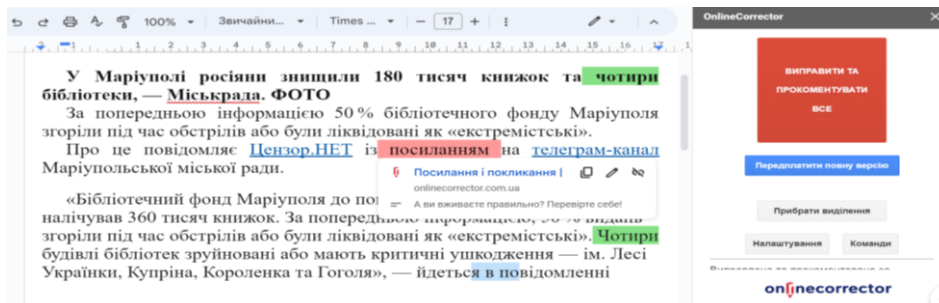
Додаток LanguageTool визначив лише дві помилки орфографічну й пунктуаційну, яку можна подивитися тільки в преміум-версії. Додаток пропонує і кілька варіантів для виправлення помилки. Правильний варіант може обрати тільки людина.

Звісно, з англійською мовою сервіс LanguageTool працює краще, однак він спрямований на виправлення хибодруків, пунктуаційних помилок тощо. У цьому сервісі є можливість перефразувати

тексти, але ця функція недоступна для української мови.

Сервіс OnlineCorrector (<https://onlinecorrector.com.ua/uk/>) – доповнення до Google Документів або Microsoft Word, яке надає пропозиції щодо слововживання, стилю, граматики і пунктуації для покращення мовного оформлення тексту. Він спеціалізується тільки на українській мові.

Приклад коректури / редактури від OnlineCorrector:

Додаток OnlineCorrector змінив дефіс на тире, лапки відповідно до «Українського правопису», «у» на «в», аби дотриматися

милословності, поставив пропуск між цифрою і позначенням відсотка (%). Підсвічені слова додаток пропонує

© С. Харченко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 4, 2023

проаналізувати на правильність уживання. Однак безкоштовна версія не корегує пунктуацію, а також не редагує стилістично, наприклад, не виправила і не запропонувала виправити пасивну конструкцію на активну.

Ще є український освітній проєкт «Мова – ДНК нації» (<https://ukr-mova.in.ua/>), де також можна безкоштовно перевірити граматику, стилістику та орфографію онлайн, незалежно від обсягу матеріалу. Цей сервіс використовує LanguageTool, щоб забезпечити цю функцію.

А ось як мав би виглядати текст першоджерела після редактури і коректури:

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книжок та чотири бібліотеки, – Миськрада. ФОТО

За попередньою інформацією, 50 % бібліотечного фонду Маріуполя згоріло під час обстрілів або його ліквідували окупанти як «екстремістські».

Про це повідомляє [Цензор.НЕТ](#) із посиланням на [телеграм-канал](#) Маріупольської міської ради.

«Бібліотечний фонд Маріуполя до повномасштабного вторгнення налічував 360 тисяч книжок. За попередньою інформацією, 50 % видань згоріло під час обстрілів або їх ліквідували окупанти як «екстремістські». Чотири будівлі бібліотек зруйновано або вони мають критичні пошкодження: ім. Лесі Українки, Купріна, Короленка та Гоголя», – йдеться в повідомленні.

Кожному з нас притаманне багаторазове використання тих самих слів і синтаксичних одиниць. Але ж варто врізноманітнювати своє мовлення, бо ризикуємо створювати несвіжий, сухий

Оригінальний текст

Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank, and of having nothing to do: once or twice she had peeped into the book her sister was reading, but it had no pictures or conversations in it, "and what is the use of a book," thought Alice "without pictures or conversations?"

Додаток Quillbot підтримує лише англійську мову.

Ще одним популярним сервісом є Paraphraser.io (<https://www.paraphraser.io/uk/paraphrase-tool>), який має і мобільну версію. Його розробники декларують, що їхній додаток володіє мистецтвом перефразувати текст як людина, що це найдосконаліший рерайтер (перерисувач)

текст, який ніхто не захоче читати. А вирватися з форми та спробувати щось нове може бути важко. Сучасні творчі люди хочуть покращити свої тексти, не докладаючи зусиль і не витрачаючи багато часу на вивчення нових слів і техніки письма. Саме в такому випадку допоможуть сервіси, що працюють на основі ШІ, який, як обіцяють розробники, миттєво сприйме написане, перефразує, перетворюючи його на щось абсолютно нове і не втрачаючи сенсу чи початкового задуму.

Перед тим, як апробувати сервіси для перефразування текстів українською мовою, спробуймо це на сервісах для перефразовування англійською мовою на прикладі одного й того самого уривку з твору Керрола Льюїса «Аліса в Країні чудес» – першого абзацу тексту. Позаяк інструменти ШІ розпочали свою світову ходу саме англійською мовою.

Одним із найпопулярніших сервісів є Quillbot (<https://quillbot.com/>), що виник як засіб перевірки граматики на основі ШІ. Тепер спектр його інструментів розширено, і додаток може перефразовувати різними способами, покращувати плавність письма тощо. Приємною особливістю є можливість обирати для виділених слів синоніми із запропонованого списку, що дозволяє контролювати ступінь зміни словникового складу. Інакше кажучи, сервіс має для автора доступні альтернативи.

Приклад перефразування від Quillbot:

Перефразований текст

Alice was starting to grow very bored of sitting next to her sister on the bank and not having anything to do. A few times, she had peeked into the book her sister was reading, but it was devoid of any illustrations or dialogue. "And what is the use of a book without illustrations or dialogue?" Alice wondered.

ШІ на основі НЛП. Він може переформулювати синтаксичні одиниці есе, статті, завершувати статті і видаляти плагіат. Кінцевий результат обіцяють креативним, читабельним, розумним і без плагіату.

Приклад перефразування від Paraphraser.io:

Оригінальний текст

Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank, and of having nothing to do: once or twice she had peeped into the book her sister was reading, but it had no pictures or conversations in it, "and what is the use of a book," thought Alice "without pictures or conversations?"

Розробники**Paraphraser.io**

стверджують, що на відміну від інших онлайн-інструментів перефразування, їхній інструмент перефразування на основі ШІ зберігає початкове значення, змінюючи структуру речення. Однак наведений приклад перефразування примушує засумніватися, чи так це, бо він потребує редакторського доопрацювання.

Paraphraser.io підтримує українську мову. Протестуємо його та декілька інших

Оригінальний текст

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книжок та чотири бібліотеки, - Миськрада. ФОТО

За попередньою інформацією 50% бібліотечного фонду Маріуполя згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські".

Про це повідомляє Цензор.НЕТ із посиланням на телеграм-канал Маріупольської міської ради.

"Бібліотечний фонд Маріуполя до повномасштабного вторгнення налічував 360 тисяч книжок. За попередньою інформацією, 50% видань згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські". Чотири будівлі бібліотек зруйновані або мають критичні ушкодження – ім. Лесі Українки, Купріна, Короленка та Гоголя", - йдеться у повідомленні

Грубим шрифтом додаток показав, що саме він замінив у синтаксичних одиницях. В окремих реченнях кардинально модифіковано зміст, наприклад: було – 50% бібліотечного фонду Маріуполя, тобто всіх бібліотек Маріуполя, а стало – 50% фондів Маріупольської бібліотеки, тобто однієї бібліотеки; було –

Перефразований текст

Alice was tired of sitting next to her sister at the bank with nothing to do. Once or twice she had examined the book her sister was reading, but there were no pictures or dialogue.

подібних сервісів (NeuralWriter, Smodin) на прикладі медіатекстів і прози для дітей. Чи зможуть вони задовольнити творчі потреби українськомовного автора тексту?

Спочатку спробуємо перефразувати за допомогою названих інструментів уже використовуваний попередню фрагмент з медіатексту:

Приклад перефразування від Paraphraser.io:

Перефразований текст**за допомогою Paraphraser.io**

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книг, чотири бібліотеки та міськраду. ФОТО

За попередніми даними, 50% фондів Маріупольської бібліотеки були знищені під час обстрілу або знищені як "бойовики".

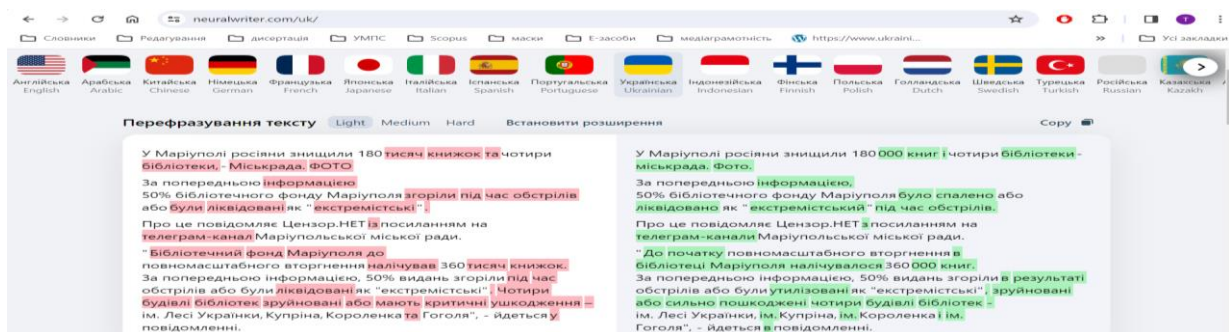
Про це повідомляє Цензор.НЕТ із посиланням на Telegram-канал Маріупольської міської ради.

"Бібліотечний фонд Маріуполя до масового вторгнення становив 360 тис. томів.

За попередніми даними, 50% видань було спалено під час обстрілів або знищено як "екстремістські". Чотири будівлі бібліотеки зруйновані або серйозно пошкоджені і названі на честь Льоші Українки, Купріна, Короленка та Гоголя", - йдеться в повідомленні.

екстремістські, а стало – бойовики, що не відповідає змісту взагалі. З'явився і «Льоша» замість «Лесі». Однак, кому після За попередніми даними сервіс додав, а також дотримався евристичного чергування у / в.

Приклад перефразування від NeuralWriter (<https://neuralwriter.com/uk/>):

© С. Харченко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 4, 2023

Приклад перефразування від
Smodin (<https://smodin.io/uk/>):

Оригінальний текст

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книжок та чотири бібліотеки, - Міськрада. ФОТО

За попередньою інформацією 50% бібліотечного фонду Маріуполя згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські".

Про це повідомляє Цензор.НЕТ із посиланням на телеграм-канал Маріупольської міської ради.

"Бібліотечний фонд Маріуполя до повномасштабного вторгнення налічував 360 тисяч книжок. За попередньою інформацією, 50% видань згоріли під час обстрілів або були ліквідовані як "екстремістські". Чотири будівлі бібліотек зруйновані або мають критичні ушкодження – ім. Лесі Українки, Купріна, Короленка та Гоголя", - йдеться у повідомленні

Наведені переформульовані тексти також потребують ґрунтовного редакторського доопрацювання, адже змінено не тільки мову медіатексту, а і його зміст.

Нагадаємо слова Р. Іванченка: «Редагування особливо відповідальна справа, і вершити її треба, керуючись не тільки власними смаками й уподобаннями, а, насамперед, добрим знанням природи редакторського процесу, знанням сильних і слабких сторін процесу підготовки рукопису» (Іванченко, 2003). Саме редактор, зазначав він, «опрацьовує книгу

Перефразований текст за допомогою Smodin

У Маріуполі росіяни знищили 180 тисяч книг і чотири бібліотеки – міськрада.

За попередньою інформацією, 50% бібліотечних фондів Маріуполя згоріли під час обстрілу або були віднесені до «екстремістських» для ліквідації. Про це повідомляє Цензор.НЕТ із посиланням на Telegram-канал Маріупольської міської ради. "Фонд бібліотеки Маріуполя до загального вторгнення налічував 360 тис. томів. За попередньою інформацією, 50% видань було спалено або ліквідовано як "екстремістські" під час обстрілу. Чотири будівлі бібліотеки були зруйновані або сильно пошкоджені - За даними джерела: " Леся Українка, Купрін, Короленко і Гоголь».

на сприймання... він апробує написане своїм вимогливим читанням» [Іванченко 2003, с. 114].

Ще одним складним мовним явищем для перефразовування, на нашу думку, буде перифраз – стилістична фігура, що водночас організовує текст для реалізації експресивної функції і є результатом вторинної номінації, наділяючи словоденотат конотативними ознаками.

Приклади перефразування речень, що містять перифраз, від сервісів NeuralWriter, Smodin, Paraphraser.io

Оригінальний текст	Smodin	NeuralWriter	Paraphraser.io
Він також висловив переконання, що військова підтримка України західними партнерами продовжуватиметься (https://censor.net/ua/n3440917)	Він також висловив упевненість, що західні партнери продовжуватимуть надавати військову підтримку Україні	Вони також висловили впевненість у продовженні військової підтримки України з боку західних партнерів.	Він також висловив упевненість, що військова допомога Україні з боку західних країн триватиме.
Західні офіційні особи сподіваються, що прибуття танків Abrams дасть Силам оборони України перевагу, необхідну їм для прориву російських оборонних ліній під час контрнаступу. https://censor.net/ua/n3440787	Західні офіційні особи сподіваються, що прибуття танків Abrams дасть українським силам оборони перевагу, необхідну для прориву російської оборони в контрнаступі.	Західні чиновники сподіваються, що прибуття танків «Абрамс» дасть українським силам оборони перевагу, необхідну для прориву російської оборони в контрнаступі.	Західні офіційні особи сподіваються, що прибуття танків Abrams дасть українським Збройним силам перевагу, необхідну для прориву оборони Росії в контратаці

Росія шукає держави-ізої , включно з Іраном та КНДР, для отримання додаткової зброї та боєприпасів, - Пентагон https://censor.net/ua/n3440819	Пентагон стверджує, що Росія хоче отримати більше зброї та боєприпасів від країн-ізої, зокрема Ірану та Північної Кореї	Росія прагне отримати більше зброї та боєприпасів від країн-ізої, включаючи Іран та Північну Корею – Міністерство оборони США	Росія хоче отримати додаткову зброю та боєприпаси від країн-ізої, зокрема Ірану та Північної Кореї - Міністерство оборони
Ірландія підтримує мариупольські родини в евакуації та ділитиметься досвідом й експертизою з розробки нової економічної моделі Маріуполя у майбутній відбудові. Пані Посол також зазначила, що Ірландія і на далі буде підтримувати український народ у своїй боротьбі за незалежність та свободу https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/2/703851/	Ірландія підтримує евакуацію сімей Маріуполя та поділиться своїм досвідом і експертними знаннями в розробці нових економічних моделей для Маріуполя під час майбутньої реконструкції. Посол також зазначив, що Ірландія й надалі підтримуватиме український народ у його боротьбі за незалежність і свободу	Ірландія підтримує евакуацію мариупольських родин та поділиться своїм досвідом і знаннями у розробці нової економічної моделі для Маріуполя під час майбутньої реконструкції. Посол також зазначив, що Ірландія продовжуватиме підтримати український народ у його боротьбі за незалежність і свободу.	Ірландія підтримує евакуацію сімей Маріуполя та поділиться своїм досвідом і знаннями у розробці нових економічних моделей для майбутнього відновлення Маріуполя. Посол також зазначив, що Ірландія продовжує підтримувати український народ у його боротьбі за незалежність і свободу.

Отже, аналізовані сервіси не враховують ані описану комунікативну ситуацію, ані семантику синтаксичних одиниць; їм не відомі первинні номінації перифраз. Саме в здатності розуміти контекст подій, аналізувати цей контекст, опрацьовувати повідомлення з погляду його сприйняття; трансформувати повідомлення із рівня автора на рівень реципієнта, приймати складні морально-етичні рішення для отримання інформації (збереження конфіденційності, використання суперечливих матеріалів тощо) перевага людини над технологіями, які можуть аналізувати все тільки на основі алгоритмів.

До перефразовування як одного із методів редагування потрібно ставитися відповідально. Як підкреслюють в ЮНЕСКО, «постачальники генеративного штучного інтелекту повинні нести відповідальність за забезпечення дотримання основних цінностей і законних цілей, повагу до інтелектуальної власності та дотримання етичних практик, а також запобігання поширенню дезінформації і

мови ворожнечі» (Miao & Holmes, 2023). Етику ШІ мають формувати принципи відповідального ШІ, що передбачають безпеку, справедливість та орієнтованість на людину. Етичні питання ШІ стосуються не тільки доброчесності, вони також надважливі в медіа для дітей, адже сьогодні активно розвивається конвергентна форма медіа для дітей, що не лише збільшує їхню атракційність, привабливість в очах користувачів, вона урізноманітнює шляхи доступу до контенту, уможлиблює різноманітність тематики й проблематики, інтердисциплінарність контенту, розширює функціональність медіаресурсу загалом, посилює його вплив на юну аудиторію (Огар 2016, с. 190). А ця категорія споживачів досить уразлива.

«Навчаючи» ШІ перефразовувати різні за стилістикою і призначенням тексти, розробникам варто враховувати психолінгвістичні норми, адже словник реципієнта, його мовна компетенція – явище не статичне. Словник носія мови різний, і не всі слова він може знати.

© С. Харченко

Особливо це стосується дітей, адже у творах для дітей потрібно використовувати мовні одиниці, зважаючи на властивий дитині спосіб осмислення навкілля. Уміння письменника поставити себе на місце дитини, подивитися на світ очима дитини забезпечує і художню складову твору, і лінгводидактичну (навчає, розвиває уяву, емоційний інтелект, пізнавальні навички тощо). Мова прози для дітей зумовлена специфічною комунікативно-психологічною адресністю, відображенням комунікативної ситуації, особливістю рецепції. Відповідно до психологічних досліджень, дані яких

наводить 3. Партика, пасивний словниковий запас трирічної дитини становить у середньому 500, чотирирічної – 1500, п'ятирічної – 2000, шестирічної – 2500, а семирічної – 3000 слів, а 12-тирічної – близько 8000 слів (Партико 2017, с. 249). Тому важливо знати, які саме слова входять у словники різних вікових груп дітей, які синтаксичні конструкції вони можуть сприймати. Відомо лише, що кількість дуг синтаксичних залежностей над будь-яким словом не повинна перевищувати 6–7 (Партико 2017, с. 249).

Приклад перефразування від Smodin:

Оригінальний текст

Жив на світі їжачок Колько Колючка.
І жив на світі зайчик Кося Вухань.
Гарні були хлопці, але боягузи страшні — всього на світі боялися. Боялися темряви і боялися сонця. Боялися блискавки і боялися грому. Боялися вітру і боялися дощу. Навіть тіні власної боялися.
А найдужче боялися хуліганів.
То прибіжить Колько Колючка до мами-їжачихи: — Ой мамо, мамо! До нас у двір хулігани вдерлися!
Вийде мама-їжачиха на ганок — а у дворі дві маленькі жабки стрибають.

Чи знає дошкільня і дитина молодшого шкільного віку слово *гангстер*? Чи всі речення перефразовано коректно? Питання риторичні.

Звернемо увагу й на те, що опрацьовуючи медіатекст, прозу для дітей чи, зрештою, будь-який текст, редактор враховує і тональність викладу, тобто здатність тексту викликати певний настрій, коли забезпечується потрібний «емоційний ореол», «емоційне наповнення викладу», коли ніби «зважають підтекст» (Іванченко 2003, с. 119), проте, організований позамовними засобами, він є надто складним об'єктом, через що його «тлумачення... буває дуже довільним» (Іванченко 2003, с. 119).

Висновки і перспективи (Conclusions and future perspectives). Сучасні технології з використанням штучного інтелекту полегшують роботу редактора, заощаджуючи дорогий час. Українськомовний сегмент додатків і програм для роботи з текстом розвивається, а їхні розробники анонсують, що ці інструменти не тільки

Перефразований текст за допомогою Smodin

У цьому світі живе їжачок Колько Колючка.
І живе на цьому світі кролик Кося Ву.
Хлопчики милі, але боягузи страшні - вони всього на світі бояться. Вони бояться темряви і бояться сонця. Вони бояться блискавок і грому. Вони бояться вітру і дощу. Боїться навіть власної тіні.
І найбільше вони бояться **гангстерів**.
Тоді Колько Колючка підбіг до матері, що їла:
— Ой, мамо, мамо! До нас у двір увірвалися хулігани!
На ганку з'явиться мама-їжачок, а по подвір'ю пострибають дві жабенятка.

помічають мовні помилки, але й перефразовують текст, аналізуючи контекст, зберігаючи зміст і навіть пропонуючи кілька стилістичних варіантів. На сьогодні наявні технології перефразування текстів українською мовою не досконалі, їх не можна беззастережно використовувати як один із творчих методів редагування текстів; а використовувані алгоритми перефразування / редагування текстів поки (чи навчаться?) не здатні розуміти контекст події та комунікативну ситуацію, розрізняти пряме і переносне значення (наприклад, перифрази), враховувати психолінгвістичні характеристики тексту (як-от: у прозі для дітей), не знають синонімії синтаксичних одиниць тощо. Додатки і програми для роботи з текстом – інструменти, які можуть допомогти впоратися з певними завданнями, але не можуть замінити людину-редактора, зокрема її відчуття слова, стилю, тональності тексту, її креативність, навички вирішення проблем і здатність до критичного мислення.

Подальші дослідження вбачаємо в

спостереженні за розвитком інструментів ШІ, їх випробовуванні на медіатекстах, прозі для дітей, зокрема, чи враховує ШІ, корегуючи, редагуючи тексти, комуні-

кативну ситуацію / контекст подій, чи дотримується ШІ етичних норм тощо.

Конфлікт інтересів (Conflict of Interest). Немає.

Список використаних джерел

1. Васьківська О. Є. Технології штучного інтелекту в журналістиці сучасності // Матеріали X Конгресу «Авіація в XXI столітті» – «Безпека в авіації та космічні технології». Київ : Національний авіаційний університет, 2022. С. 6.2.107–6.2.111

2. Візнюк І.М., Буглай Н.М., Куцак Л.В., Поліщук А.С., Киливник В.В. Використання штучного інтелекту в освіті // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2021. Вип. 59. С. 14–22.

3. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. Репр. вид. Київ, 2003. 247 с.

4. Леонтьєва Т. С. Медіа для дітей як конвергентний продукт // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Том 33 (72). № 4. Ч. 2. С. 210–215. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.4.2/35>

5. Нановська В. Виклики й очікування, що редакції думають про впровадження штучного інтелекту — опитування JournalismAI 23.10.2023 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mediamaker.me/shho-redakcziiyidumayut-pro-vprovadzheniya-shtuchnogo-intelektu-opytuvannya-journalismai-5368/>

6. Нановська В. Де журналісти можуть залучити штучний інтелект — кейси світових видань 08.09.2023 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mediamaker.me/de-zhurnalisty-mozhut-zaluchyty-shtuchnyj-intelekt-kejsy-svitovyh-vydan-4797/>

7. Огар Е. Конвергентні медіа для дітей в українському інформаційному просторі // Поліграфія і видавнича справа. 2016. № 1. С. 184–191.

8. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. Львів : ВФ. Афіша, 2017. 416 с.

9. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінет Міністрів України

від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

10. Романцова Б. Чи замінить ChatGPT редакторів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://litosvita.com/chatgpt-editors/>

11. Шашенко С. Переваги залучення штучного інтелекту для оптимізації дизайнерських процесів у сфері медіа. Український інформаційний простір, 2023 1 (11), 163–174. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279625](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279625)

12. Яблоновська Н. Штучний інтелект та мас-медіа: виклики для підготовки журналістів // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2017. Випуск 42. С. 95–101

13. Abdulsadek Hassan, Akram Albayari (June 2022) The Usage of Artificial Intelligence in Journalism In book: Future of Organizations and Work After the 4th Industrial Revolution (pp.175-197) DOI:10.1007/978-3-030-99000-8_10

14. ISO/IEC TR 24028:2020(en) Information technology — Artificial intelligence — Overview of trustworthiness in artificial intelligence. URL: <https://www.iso.org/standard/77608.html>

15. Khormali A, Yuan J-S. ADD: Attention-Based DeepFake Detection Approach. *Big Data and Cognitive Computing*. 2021. Vol. 5(4):49. <https://doi.org/10.3390/bdcc5040049>

16. Leah Chong, Guanglu Zhang, Kosa Goucher-Lambert, Kenneth Kotovsky, Jonathan Cagan. Human confidence in artificial intelligence and in themselves: The evolution and impact of confidence on adoption of AI advice. *Computers in Human Behavior*, Vol. 127, 2022, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107018>

17. Miao, Fengchun, Holmes, Wayne. Guidance for generative AI in education and research. 2023 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693/PDF/386693eng.pdf.multi>

18. Roe Jasper, Perkins Mike. 'What they're not telling you about ChatGPT':

© С. Харченко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 4, 2023

exploring the discourse of AI in UK news media headlines Humanities and Social Sciences Communications. 2023. Vol. 10(1). DOI:10.1057/s41599-023-02282-w

References

1. Vaskivska, O. E. (2022). Tekhnolohiyi shtuchnoho intelektu v zhurnalistytsi suchasnosti [Technologies of artificial intelligence in modern journalism] // Materials of the 10th Congress "Aviation in the XXI century" - "Safety in aviation and space technologies". – Kyiv: National Aviation University, P. 6.2.107–6.2.111
2. Viznyuk, I.M., Buglai, N.M., Kutsak, L.V., Polishchuk, A.S., Kylyvnyk, V.V. (2021). Vykorystannya shtuchnoho intelektu v osviti [The use of artificial intelligence in education]. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. Issue 59. P. 14–22.
3. Ivanchenko, R. G. (2003). Literaturne redahuvannya [Literary editing]. Repr. Issue. Kyiv, 247 p.
4. Leontieva, T. S. (2022). Media dlya ditey yak konverhentnyy produkt [Media for children as a convergent product]. Scholarly notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Philology. Journalism. Volume 33 (72). No. 4. Part 2. P. 210–215. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.4.2/35>
5. Nanovska, V. Vyklyky i ochikuvannya. shcho redaktsiyi dumayut' pro vprovadzhennya shtuchnoho intelektu [Challenges and expectations. what newsrooms think about the implementation of artificial intelligence – JournalismAI survey] 23.10.2023 [Electronic resource]. Access mode: <https://mediamaker.me/shho-redaktsiyi-dumayut-pro-vprovadzhennya-shtuchnogo-intelektu-opytuvannya-journalismai-5368/>
6. Nanovska, V. De zhurnalisty mozhut' zaluchyty shtuchnyy intelekt – kejsy svitovykh vydan' [Where journalists can involve artificial intelligence – cases of world publications] 08.09.2023 [Electronic resource]. Access mode: <https://mediamaker.me/de-zhurnality-mozhut-zaluchyty-shtuchnyj-intelekt-kejsy-svitovyh-vydan-4797/>
7. Ohar, E. (2016). Convergent media for children in the Ukrainian information space // Printing and publishing. No. 1. P. 184–191.
8. Partiko, Z. V. (2017). Zahal'ne redahuvannya: normatyvni osnovy : navch. posib. [General editing: normative foundations: text book]. Lviv: VF. Poster, 416 p.
9. Pro skhvalennya Kontseptsyi rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: rozporядzhennya Kabinet Ministriv Ukrainy vid 2 hrudnya [On the approval of the Concept of the development of artificial intelligence in Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 2]. (2020). No. 1556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
10. Romantsova, B. Chy zaminyt' ChatGPT redaktoriv [Will ChatGPT replace editors] [Electronic resource]. Access mode: <https://litosvita.com/chatgpt-editors/>
11. Shashenko, S. (2023). Perevahy zaluchennya shtuchnoho intelektu dlya optymizatsiyi dyzayners'kykh protsesiv u sferi media Advantages of involving artificial intelligence for optimization of design processes in the field of media. Ukrainian Information Space, (1(11), 163–174. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279625](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279625)
12. Yablonovska, N. (2017). Shtuchnyy intelekt ta mas-media: vyklyky dlya pidhotovky zhurnalistiv [Artificial intelligence and mass media: challenges for training journalists]. Visnyk of Lviv University. Journalism series. Issue 42. P. 95–101
13. Abdulsadek Hassan, Akram Albayari, (June 2022). The Usage of Artificial Intelligence in Journalism In book: Future of Organizations and Work After the 4th Industrial Revolution (pp.175-197) DOI:10.1007/978-3-030-99000-8_10
14. ISO/IEC TR 24028:2020(en) Information technology — Artificial intelligence — Overview of trustworthiness in artificial intelligence. URL: <https://www.iso.org/standard/77608.html>
15. Khormali, A, Yuan, J-S. ADD: Attention-Based DeepFake Detection Approach. *Big Data and Cognitive Computing*. 2021. Vol. 5(4):49. <https://doi.org/10.3390/bdcc5040049>
16. Leah, Chong, Guanglu, Zhang, Kosa Goucher-Lambert, Kenneth Kotovsky, Jonathan Cagan. (2022). Human confidence

in artificial intelligence and in themselves: The evolution and impact of confidence on adoption of AI advice. Computers in Human Behavior, Vol. 127, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107018>

17. Miao, Fengchun, Holmes, Wayne. Guidance for generative AI in education and research. (2023). [Electronic source]. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/>

[ark:/48223/pf0000386693/PDF/386693eng.pdf.multi](https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107018)

18. Roe, Jasper, Perkins, Mike. (2023). What they're not telling you about ChatGPT': exploring the discourse of AI in UK news media headlines Humanities and Social Sciences Communications. Vol. 10(1). DOI:10.1057/s41599-023-02282-w

Artificial Intelligence and Copyediting of Media Texts: Bifurcation Points

Svitlana KHARCHENKO

Doctor of Philology, Professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

15 Heroyiv Oborony Street, Kyiv 03041, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Abstract. Introduction. The article is devoted to the use of artificial intelligence in the media, because a number of information agencies and media use it to perform various tasks. There are new documents that establish ethical standards and principles for newsrooms and media that will be applied in work with artificial intelligence, or contain the first recommendations for the use of artificial intelligence (in particular, generative) in education and scientific research. It is recognized that artificial intelligence opens up new opportunities, but at the same time carries significant threats. The extent to which artificial intelligence can be used in media, in particular for paraphrasing and/or editing texts (especially prose for children), has not yet been studied.

Methods. The research used a number of general scientific and linguistic methods. In particular, the methods of analysis, synthesis, deduction and induction, the descriptive method are used to justify the theoretical base of the research and generalize observations. The experimental method was used to test the capabilities of some existing tools based on artificial intelligence for paraphrasing and editing texts and to find out how high-quality the secondary (paraphrased) and/or edited text with the help of these tools is.

Results and discussion. It is undeniable to say that any text needs editing or self-editing. There is no doubt that modern technologies using artificial intelligence make the editor's work easier, saving precious time. It has been observed that the Ukrainian-language segment of applications and programs for working with text is developing, and their developers announce that these tools not only notice language errors, but also paraphrase the text, analyzing the context, preserving the content and even offering several stylistic options. It was determined that 1) existing paraphrasing technologies are not perfect, they cannot be unconditionally used as one of the creative methods of text editing; 2) algorithms for paraphrasing / editing texts are not able to understand the context of the event and the communicative situation, distinguish between direct and figurative meaning (for example, paraphrases), take into account the psycholinguistic characteristics of the text (such as: in prose for children), do not know the synonyms of syntactic units, etc. Ethical aspects of the use of technologies based on artificial intelligence are also considered. It is noted that applications and programs for working with text are tools that can help to cope with certain tasks, but cannot replace a human editor, in particular, his sense of words, style, and tonality of the text, his creativity, problem-solving skills and ability to think critically.

Key words: communicative situation, artificial intelligence, media text, media language, paraphrasing, editing, paraphrase, syntactic unit, prose language for children, ethics.